

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

NARBHUTPARITAT JOURNAL

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2566 Vol. 15 No. 3 September - December 2023

Received: February 24, 2022

Revised: November 24, 2023

Accepted: December 11, 2023

ลักษณะเด่นและคุณค่าในฐานะบันทึกทางประวัติศาสตร์ของภาพยนต์เรือในรัชสมัย
ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

Outstanding Characteristics and Values as a Historical Record of the Royal Barge
Lyrics in the Reign of King Rama IX

กรีกมล หนูเกื้อ*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: Kreekamon.nk@gmail.com

Kreekamon Nookur*

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาภาพย่นเรือที่แต่งขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จำนวน 15 สำนวน ผลการศึกษาพบว่าภาพย่นเรือสมัยของพระองค์ มีลักษณะโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างจากภาพย่นเรือในยุคก่อน ทั้งด้านเนื้อหาและโอกาสในการแต่ง ทำให้ภาพย่นเรือในยุคนี้มีลักษณะเด่น 2 ประการ ได้แก่ มีลักษณะเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติและเป็นวรรณกรรม พุทธบูชา ในด้านคุณค่าพบว่าภาพย่นเรือในยุคนี้มีคุณค่าในฐานะบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ในยุคสมัย 2 ลักษณะคือ บันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 และเหตุการณ์สำคัญของประเทศ กล่าวได้ว่า ภาพย่นเรือในยุคนี้มีลักษณะเด่นและคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ อันแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของวรรณกรรมประเภท ภาพย่นเรือของไทย เนื่องจากภาพย่นเรือในยุคนี้ไม่ได้เป็นภาพย่นเรือที่ใช้ในงานพระราชพิธี แต่ยังทำหน้าที่เป็น วรรณกรรมยอพระเกียรติและวรรณกรรมพุทธบูชา ตลอดจนมีคุณค่าในฐานะบันทึกทางประวัติศาสตร์แห่งยุคสมัย

คำสำคัญ: ภาพย่นเรือ; รัชกาลที่ 9; บันทึกทางประวัติศาสตร์

Abstract

The purpose of this article was to study 15 expressions of Royal Barge Lyrics composed during King Rama IX's reign. The results of the study found that the Royal Barge Lyrics of His Majesty's era have distinctive characteristics that are unique and different from the Royal Barge Lyrics of the previous era both the content and the opportunity to compose make the epic of this era have two outstanding characteristics: acting as a literature for honor the King and a literature for Buddhist worship. In terms of value, it is found that the epic of this era is valuable as a record of historical events that occurred in the era in two types: records of events related to King Rama IX and important events of the country. It can be said that the Royale Barge Lyrics of this era have unique characteristics and values that demonstrate the development of Thai epics. This is because the epic of the barge in this era is not only the epic of the barge used in royal ceremonies, but it also serves as royal literature and Buddhist worship literature, as well as being valuable as a historical record of the era.

Keywords: Royal Barge Lyrics; King Rama IX; Historical Record

บทนำ

“ภาพย่นเรือ” ถือเป็นวรรณคดีประเภทหนึ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมาช้านาน อาจเนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศและการคมนาคมในสมัยก่อนมีการเดินทางโดยใช้เรือเป็นยานพาหนะ การเห่เรือระหว่างการเดินทางจึงเป็นการสร้างความเพลิดเพลินและเป็นการส่งจังหวะให้กับฝีพาย ซึ่งลักษณะการเห่เรือของไทยมี 2 ลักษณะ ได้แก่ เห่เนื่องจากการเป็น การพระราชพิธี เช่น เห่เรือพระที่นั่งพระเจ้าแผ่นดินเมื่อเสด็จพยุหยาตราทางชลมารค เรียกว่า “เห่เรือหลวง” และเห่ สำหรับเล่นเรือเพื่อความเพลิดเพลิน เรียกว่า “เห่เรือเล่น” (The Fines Art Department, 2010, p. 1)

เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป การคมนาคมเปลี่ยนแปลงมาสู่การใช้ถนนมากกว่าสายน้ำ การเห่เรือจึงลดความสำคัญลง เหลือเพียงแค่การเห่ในการพระราชพิธีหรือ “เห่เรือหลวง” โดยเฉพาะในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ที่ทรงครองราชย์ยาวนานถึง 70 ปี ทำให้ในรัชสมัยของพระองค์มีขบวนพยุหยาตราทางชลมารคทั้งหมด 17 ครั้ง และมีภาพย่นเรือจำนวน 15 สำนวน (Satjapan, 20131, p. 35)

เห็นได้ว่าในรัชสมัยของรัชกาลที่ 9 ภาพยนตร์ได้จรัสรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ภาพยนตร์ทั้ง 15 สำนวนนี้ ล้วนเปี่ยมไปด้วยคุณค่าทางวรรณศิลป์มีการใช้ภาษาอย่างละเมียดละไม อันเป็นขนบดั้งเดิมของวรรณคดีภาพยนตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เพราะผู้แต่งย่อมต้องรักษาขนบวรรณศิลป์ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ยึดถือกันมาโดยตลอด (Vespada, 2006, p. 12) และยังมีการพัฒนาเนื้อหาของภาพยนตร์ให้มัลักษณะร่วมสมัยและเป็นเอกลักษณ์แห่งยุคสมัย ภาพยนตร์ 15 สำนวนมีลักษณะเด่น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะเด่นด้านเนื้อหาของภาพยนตร์แต่ละสำนวน

โดยตารางจะแสดงเนื้อหาที่เป็นลักษณะเด่นซึ่งต่างไปจากภาพยนตร์แบบดั้งเดิมที่มักประกอบไปด้วย บทชม กระบวนเรือ ชมธรรมชาติ

สำนวนภาพยนตร์	ผู้แต่ง	ลักษณะเด่น
1. ภาพยนตร์เรือ ฉลอง 25 พุทธศตวรรษ	นายฉันท ขำวิไล	บทประสูติ บทตรัสรู้ บทนิพพาน บทพระพุทธรูป บทพระธรรม บทพระสงฆ์ บทไตรรัตน์ บทฉลอง 25 พุทธศตวรรษ และบทเฉลิมพระเกียรติ
2. ภาพยนตร์เรือ ฉลอง 25 พุทธศตวรรษ	นายหิรัญ เรืองฤทธิ์	บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย บทขอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช
3. ภาพยนตร์เรือสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี	นายภิญโญ ศรีจำลอง นายมนตรี ตราโมท และนายเสรี หวังในธรรม	บทสดุดีพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช บทสดุดีพระมหากษัตริย์ ในพระบรมราชจักรีวงศ์ บทสดุดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน (รัชกาลที่ 9) บทสดุดีพระพุทธมหามณีรัตน ปฏิมากร บทสดุดีพระพุทธสิหิงค์ สดุดีกรุงรัตนโกสินทร์
4. ภาพยนตร์เรืองานสองร้อยปี แห่งสายสัมพันธ์	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	บทเชิดชมกรุงเทพมหานคร
5. ภาพยนตร์เรือ เฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 5 รอบ	คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	บทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
6. ภาพยนตร์เรือ รัชมิ่งคลาภิเษก	คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	บทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
7. ภาพยนตร์เรือฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี (5 เมษายน 2539)	คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	บทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
8. ภาพยนตร์เรือ ฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี (7 พฤศจิกายน 2539)	คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	บทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
9. ภาพยนตร์เรือเฉลิมพระเกียรติ ปีกาญจนาภิเษก	นาวาโททองย้อย แสงสินชัย	บทบุญกุศล บทชมเมือง บทสรรเสริญพระบารมี
10. ภาพยนตร์เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ	นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย	บทชมเมือง บทสรรเสริญพระบารมี
11. ภาพยนตร์เรือเอเปก	นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย	บทชมเมือง
12. ภาพยนตร์เรือฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 60 ปี	นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย	บทสรรเสริญพระบารมี บทชมเมือง

สำนวนกาพย์เห่เรือ	ผู้แต่ง	ลักษณะเด่น
13. กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา	นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย	บทสรรเสริญพระบารมี บทบุญกฐิน
14. กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ	นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย	บทสรรเสริญพระบารมี บทชมเมือง
15. กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 85 พรรษา	นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย	บทสรรเสริญพระบารมี บทชมเมือง

เมื่อพิจารณาพบว่ากาพย์เห่เรือในรัชสมัยของพระองค์มีลักษณะเด่นและคุณค่าที่ต่างจากกาพย์เห่เรือสมัยก่อน จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีการศึกษากาพย์เห่เรือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร คือ การศึกษาขนบการสืบทอดและศิลปะการประพันธ์กาพย์เห่เรือของ Jarawat (2009) และการนำทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤตมาใช้ตั้งในงานของ Suthanaphinyo, Wongpinunwatana & Sorthip (2019, pp. 166-184) เรื่องราชันผู้ยิ่งใหญ่: การนำเสนอภาพ วีรสในกาพย์เห่เรือ (Suthanaphinyo, Wongpinunwatana & Sorthip, 2019, pp. 166-184) แต่ยังไม่มีการขึ้นใดศึกษากาพย์เห่เรือในรัชสมัยของพระองค์ ในแง่ลักษณะเด่นและในฐานะบันทึกทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะทำการศึกษาต่อไป

1. ลักษณะเด่นของกาพย์เห่เรือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

เมื่อศึกษากาพย์เห่เรือตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พบว่ากาพย์เห่เรือในรัชสมัยของพระองค์มีลักษณะที่แตกต่างจากกาพย์เห่เรือสมัยก่อน เนื่องจากมีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์แห่งยุคสมัยด้วยกัน 2 ประการ คือมีลักษณะเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติและมีลักษณะเป็นวรรณกรรมพุทธบูชา

1.1 กาพย์เห่เรือในฐานะวรรณกรรมยอพระเกียรติ

จากการศึกษากาพย์เห่เรือสำนวนก่อนรัชสมัยของรัชกาลที่ 9 พบว่ายังไม่ปรากฏบทชมพระบารมีอย่างเด่นชัด เนื่องจากขนบเดิมของกาพย์เห่เรือจะเป็นการชมกระบวนเรือ ชมธรรมชาติ และเทววรรณคดีเรื่องต่างๆ ซึ่งไม่มีบทชมพระบารมีของพระมหากษัตริย์ เมื่อศึกษากาพย์เห่เรือในรัชสมัยของรัชกาลที่ 9 พบว่ามีบทชม พระบารมีอย่างเด่นชัด และมีลักษณะเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติ เนื่องจากสอดคล้องกับที่ Sangtaksin (1994) ได้กล่าวถึงลักษณะวรรณกรรมยอพระเกียรติว่า วรรณกรรมยอพระเกียรติมีลักษณะการยกย่องเชิดชูในสิ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญก่อให้เกิดความซาบซึ้งใจ มีจุดมุ่งหมายในการยกย่องพระมหากษัตริย์ จากการศึกษากาพย์เห่เรือ 15 สำนวน พบบทชมพระบารมีทั้งหมด 13 สำนวน ยกเว้นสำนวนของกาพย์เห่เรืองานสองร้อยปีแห่งสายสัมพันธ์ และกาพย์เห่เรือเอเปก โดยเนื้อหามีลักษณะกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่สำคัญของรัชกาลที่ 9 ที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย ทั้งด้านการศึกษา การเสด็จพระราชดำเนินเพื่อสังเกตทุกข์สุขของประชาชน อันก่อให้เกิดความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ ดังตัวอย่าง

ประชารัฐอยู่กินดี	ทุกถิ่นที่มีปัญหา
โปรดเกล้าเฝ้าพัฒนา	พระเมตตาค่าอุดม
พระราชทานทุนศึกษา	เสริมวิทยาสารานุกรม
“ภูมิพล” “นวกฤษ” สม	อุดมยศปรากฏไกล

(Satjapan, 2013, pp. 204-205)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าประชาชนนั้นตระหนักดีว่า พระราชกรณียกิจของพระองค์นั้นล้วนทรงบำเพ็ญเพื่อปวงชนชาวไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีปัญหาพระองค์จะทรงมีพระราชดำริเพื่อพัฒนาให้ท้องถิ่นนั้นดีขึ้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพระเมตตาด้านการศึกษาคือ การจัดสร้างสารานุกรมเพื่อสนับสนุนด้านความรู้ให้กับเยาวชนรวมถึง

พระมหากษัตริย์องค์หนึ่งเรื่องการมอบทุน “ภูมิพล” และทุน “นวฤกษ์” ซึ่งเป็นทุนการศึกษาในพระราชูปถัมภ์ พระเมตตาที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทยจึงทำให้ปวงชนต่างซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์องค์

นอกจากด้านการศึกษา กาพย์เห่เรือรัชสมัยรัชกาลที่ 9 ยังมีการกล่าวถึงความวิริยะอุตสาหะในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระองค์ ดังปรากฏในกาพย์เห่เรือสำนวนของ นายภิญโญ ศรีจำลอง นายมนตรี ตราโมท และนายเสรี หวังในธรรม ความว่า

เสด็จเยี่ยมประชาชน	ทั่วแห่งหนในดินแดน
ถิ่นวิบัติขัดขาดแคลน	เขตประลัยไม่เกรงขาม

(Satjapan, 2013, p.178)

ประโยค “เสด็จเยี่ยมประชาชน ทั่วแห่งหนในดินแดน ถิ่นวิบัติขัดขาดแคลน เขตประลัยไม่เกรงขาม” แสดงให้เห็นถึงความวิริยะอุตสาหะที่พระองค์ไม่เคยย่อท้อต่อการเดินทางไปจัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชน แม้ว่าพื้นที่นั้นอาจเป็นถิ่นทุรกันดาร การบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อปวงชนชาวไทยของพระองค์นั้น ก่อให้เกิดความซาบซึ้งและตระหนักในพระมหากษัตริย์ ผู้แต่งจึงถวายพระพรผ่านกาพย์เห่เรือ ดังนี้

ขอจงทรงพระเจริญ	พระชนม์ เกินร้อยปีปลาย
อาพาธพินาศหาย	ภัยพาลพ่ายพระภูมิพล
จงพระเสวยสวัสดิ์	พูนพิพัฒน์ผองศุภผล
พระหลุทัยไกลกังวล	ทุกทิพาราตริกาล

(Satjapan, 2013, pp. 237-238)

จากตัวอย่างจะเห็นถึงการแสดงความจงรักภักดีผ่านเนื้อหาของกาพย์เห่เรือ มีการถวายพระพรให้รัชกาลที่ 9 มีพระชนมายุยืนนาน ปราศจากโรคภัยและอันตรายทั้งปวง และขอให้พระองค์ทรงมีพระราชหฤทัยที่ผ่องใสปราศจากความกังวล ซึ่งเป็นการแสดงความจงรักภักดี อันเป็นลักษณะสำคัญของวรรณกรรมยอพระเกียรติ

กล่าวได้ว่ากาพย์เห่เรือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีลักษณะเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติ เนื่องจากเนื้อหาของกาพย์เห่เรือมีการกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่สำคัญ ความยากลำบากที่พระองค์ทรงทำเพื่อปวงชนชาวไทย และยังมีการกล่าวถวายพระพรให้แก่พระองค์อีกด้วย ลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้กาพย์เห่เรือแห่งรัชสมัยของพระองค์มีลักษณะเด่นในแง่ของการเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติแห่งยุคสมัย

1.2 กาพย์เห่เรือในฐานะวรรณกรรมพุทธบูชา

แนวคิดการแต่งวรรณคดีหรือวรรณกรรมเพื่อเป็นพุทธบูชานั้นมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เห็นได้จากเรื่องไตรภูมิพระร่วง ที่พระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไทย) กล่าวว่า “จึงได้สร้างไตรภูมิภณานิมนต์ใส่เพื่อได้อิสัย ใส่เพื่อมีอรรถพระอภิธรรม... เพื่อจำเรี่ยพระธรรมโสด” (Maha Thammaracha I, King Lithai of Sukhothai, 2012, p. 2) อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง ไตรภูมิพระร่วงเพื่อบำรุงศาสนา เมื่อพิจารณากาพย์เห่เรือในสมัยรัชกาลที่ 9 ตลอดจนโอกาสในการแต่งพบว่า มีลักษณะเป็นวรรณกรรมพุทธบูชา ทั้งหมด 8 สำนวน ได้แก่ สำนวน กาพย์เห่เรือฉลอง 25 พุทธศตวรรษ (ของนายฉันทน์ ขำวิไล), กาพย์เห่เรือฉลอง 25 พุทธศตวรรษ (ของนายหริต เรืองฤทธิ์), กาพย์เห่เรือสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, กาพย์เห่เรือเฉลิมพระเกียรติปีกาญจนาภิเษก, กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา, กาพย์เห่เรือฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี, กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ, และกาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 85 พรรษา

เมื่อพิจารณากาพย์เห่เรือทั้ง 8 สำนวน พบว่ามี 2 สำนวนที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ในงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ ซึ่งแต่งขึ้นในปี พ.ศ. 2500 สำนวนแรกเป็นของ นายฉันทน์ ขำวิไล มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธประวัติ การกล่าวบูชาพระรัตนตรัย และการฉลอง 25 พุทธศตวรรษ ดังตัวอย่างที่กล่าวถึงพระรัตนตรัย ดังนี้

ข้าเจ้าเอากำเนิด
พบพระรัตนตรัย

จะก่อเกิดภพใดใด
สร้างนิสัยเป็นสะพาน

(The Fines Art Department, 2010, p. 70)

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏการบูชาพระรัตนตรัย อันหมายถึง แก้วสามประการอันประเสริฐสุดของพุทธศาสนิกชน ประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ ผู้แต่งได้กล่าวว่าจะเกิดในภพภูมิใดก็ขอให้ได้เจอพระรัตนตรัยอีก สอดคล้องกับสำนวนของนายหริต เรื่องฤทธิ์ ที่แต่งขึ้นในโอกาสเดียวกัน เนื้อหาจึงเปี่ยมไปด้วยความศรัทธาและการบูชาพระรัตนตรัย ดังนี้

พระพุทธพระธรรมพระสงฆ์	ครบไตรรงค์คือรัตนตรัย
สามดวงช่วงโชติใน	ถิ่นมนุญสุดเมืองอมร
จอมใจศาสนา	โลกบูชาเป็นอนุสรณ์
อภิวันต์นรินทร์	ด้วยดวงใจใสศรัทธา

(The Fines Art Department, 2010, p. 90)

ข้างต้นเป็นการกล่าวสรรเสริญพระรัตนตรัย โดยผู้แต่งยังบอกผ่านเนื้อหาอย่างชัดเจนว่า ขอกราบเคารพคุณพระรัตนตรัยด้วยใจที่เปี่ยมไปด้วยศรัทธา นอกจากการบูชาพระรัตนตรัย ภาพยนตร์ยังมีการสดุดีพระพุทธรูปที่สำคัญของไทย ดังปรากฏในสำนวนของนายภิญโญ ศรีจำลอง นายมนตรี ตราโมท และนายเสรี หวังในธรรม คือสดุดีพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากร ความว่า

พระแก้วมรกตก่อ	เกียรติยศ
คู่รัตนโกสินทร์สด	สืบหล้า
บารมีบังปรากฏ	เกิดยิ่ง ยืนแยะ
ปกชาติปกชนกล้า	กล่อมเกล้าเกล้าขวัญ

(Satjapan, 2013 p, 179)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการกล่าวสดุดีพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากรว่า เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นสิ่งที่เคารพบูชาคุ้มครองบ้านเมืองและคอยปกป้องรักษาปวงชนชาวไทย การกล่าวสดุดีพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากรยังปรากฏในบทชมเมือง ของนาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย ที่กล่าวว่า

พระแก้วอยู่เหนือเกล้า	ทุกคำเข้าเฝ้าบูชา
ศีลทานสานศรัทธา	เปรมปรีดาด้วยความดี

(Satjapan, 2013, p. 258)

เนื้อหาของการเป็นวรรณกรรมพุทธบูชาของภาพยนตร์เรื่องนี้ยังปรากฏในบทบุญกฐินสำนวนของนาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย ความว่า

ดินแดนแห่งกาสาว์	คือสมญาโลกย่อมเห็น
ศีลธรรมที่บำเพ็ญ	ช่วยดับเข็ญทุกคราวครัน
นบไหว้พระรัตนตรัย	บำรุงศาสน์บำรุงศรี
วิหารลานเจดีย์	ล้วนรุ่งโรจน์โบสถ์ศาลา

(Satjapan, 2013, p. 234)

บทบุญกฐินปรากฏลักษณะของการกล่าวบูชาพระรัตนตรัย และยังกล่าวให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งกาสาว์พัสดุ์ คือเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา ดังเห็นได้จากวิหาร เจดีย์ โบสถ์ ศาลา ที่มีอยู่เรียงราย การมีศาสนสถานอยู่มากมายนั้นล้วนแสดงให้เห็นถึงการเป็นประเทศแห่งเมืองพุทธได้เป็นอย่างดี

กล่าวได้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีลักษณะเป็นวรรณกรรมพุทธบูชา เนื่องจากการกล่าวบูชาพระรัตนตรัยอันเป็นสิ่งสำคัญใน

ศาสนาพุทธ การที่ผู้แต่งใช้กาพย์เห่เรือในการแสดงความเคารพพระรัตนตรัยและยังแสดงให้เห็นภาพของบ้านเมืองที่เป็นเมืองกาสาฬหสูตร ถือได้ว่าเป็นความจงใจที่ต้องการให้เนื้อหาที่มีลักษณะเป็นวรรณกรรมพุทธบูชา

จากการศึกษาพบว่ากาพย์เห่เรือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีลักษณะเด่นที่สำคัญ 2 ประการคือ มีลักษณะเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติและมีลักษณะเป็นวรรณกรรมพุทธบูชา ซึ่งถือเป็นพัฒนาการและลักษณะเด่นในกาพย์เห่เรือแห่งยุคสมัย

2. คุณค่าของกาพย์เห่เรือในฐานะบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์ยาวนานถึง 70 ปี ทำให้ในรัชสมัยของพระองค์มีเหตุการณ์สำคัญๆ เกิดขึ้นมากมาย เมื่อศึกษากาพย์เห่เรือในรัชสมัยของพระองค์ พบว่ามีบทบาทสำคัญในการเป็นบันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของประเทศ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ เหตุการณ์เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และเหตุการณ์ของบ้านเมือง ดังนี้

2.1 เหตุการณ์เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

จากการศึกษากาพย์เห่เรือทั้งหมด 15 สำนวน พบว่า มีการแต่งขึ้นเพื่องานพระราชพิธีเกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 จำนวน 10 สำนวน กาพย์เห่เรือจึงเป็นเหมือนบันทึกทางประวัติศาสตร์ในโอกาสต่าง ๆ โดยเนื้อหาจะกล่าวถึง 2 เหตุการณ์สำคัญ คือการเฉลิมพระชนมายุที่ยาวนานของพระองค์ และการเฉลิมฉลองการครองราชย์ของพระองค์ โดยเหตุการณ์การเฉลิมพระชนมายุที่ยาวนานของพระองค์นั้น แสดงภาพความรู้สึกของประชาชนที่ปลื้มปิติในการที่พระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักของปวงชนมีพระชนมายุเจริญพรรษา ผ่านกาพย์เห่เรือ 5 สำนวน ได้แก่ กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ, กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ, กาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 7 รอบ, กาพย์เห่เรือพรรษาเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา, และกาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษา 85 พรรษา ดังตัวอย่าง

พระเอยพระผ่านเฝ้า	พระอยู่เกล้ามายาวไกล
พระแผ่พระบารมีไป	เปี่ยมโลกหล้าฟ้าดินสราญ
พระชนม์พิพัฒน์ชัย	แปดสิบสมัยมงคลกาล
หัวใจไทยขึ้นบาน	ทุกถิ่นฐานถวายพระพร

(Satjapan, 2013, p. 248)

จากตัวอย่างเป็นกาพย์เห่เรือที่แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2550 เนื้อหาจึงมีการกล่าวถึงพระชนมายุของพระองค์ และกล่าวถึงความรู้สึกปลื้มปิติขึ้นบานของชาวไทยที่พระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักมีพระชนมายุยืนนาน เช่นเดียวกับกาพย์เห่เรือกาพย์เห่เรือเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 7 รอบ ที่กล่าวว่า

พระชนม์พิพัฒน์ชัย	เจ็ดร้อยสมัยมงคลกาล
หัวใจไทยขึ้นบาน	ดั่งทิพย์ธารหล่อเลี้ยงไทย
ครองราชย์กীরมราชมूर्	ชุ่มชื่นชาติเฉกฉัตรชัย
ร่มธรรมนำพระทัย	ปิดป้องภัยในธรณี

(Satjapan, 2013 p. 255)

การเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 7 รอบ เป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มีพระชนมายุ 84 พรรษา ซึ่งการที่พระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักมีพระชนมายุยืนนานย่อมสร้างความปลื้มใจให้ประชาชน และการที่พระองค์ทรงเป็นผู้ครองราชย์ก็ยิ่งสร้างความสุข ความชื่นใจให้กับปวงประชา

นอกจากนี้ยังมีการบันทึกเหตุการณ์ในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติในวาระต่างๆ ได้แก่ รัชมังคลาภิเษก กาญจนภิเษก และการครองราช์ครบ 60 ปี ซึ่งจะเห็นได้ว่าภาพย์แห่งเรือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมีลักษณะบันทึกเหตุการณ์สำคัญของยุคสมัย

รัชมังคลาภิเษกเป็นพระราชพิธีที่จัดขึ้นเนื่องในโอกาสที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงครองราชสมบัติอยู่นั้น ได้ทรงครองราชย์นานกว่าพระมหากษัตริย์ที่เคยมีมาก่อน งานรัชมังคลาภิเษกจัดขึ้นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (Ambhanwong, 1989, p. 9) ก่อนจะจัดขึ้นอีกครั้งในวาระมหามงคลรัชมังคลาภิเษก ปี พ.ศ. 2531 เนื่องจากเป็นปีที่รัชกาลที่ 9 ทรงครองราชย์ได้นานกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์ใดในอดีตภาพย์แห่งเรือบันทึกเหตุการณ์นี้ไว้ 1 ส่วนวน คือภาพย์แห่งเรือรัชมังคลาภิเษกที่ได้บันทึกเหตุการณ์ไว้ ดังตัวอย่าง

ภูมิพลมหาราชเจ้า	พระแผ่นผ้าเกริกเกรียงไกร
ทรงราชย์เนิ่นนานสมัย	ยิ่งกษัตริย์ไคไพบุลย์ผล
.....	
รัชมังคลาภิเษก	พระบุญเอกอัจฉริย์
รอนเชื้อเย็นปฐพี	ที่มายุโกโหตุอดม

(Satjapan, 2013, pp. 208-209)

ข้างต้นเป็นการบันทึกถึงเหตุการณ์ในวาระมหามงคลรัชมังคลาภิเษก ซึ่งจัดเพื่อแสดงให้เห็นถึงการที่รัชกาลที่ 9 ทรงครองราชสมบัติได้ยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์องค์ก่อนๆ ดังตัวบทว่า “ทรงราชย์เนิ่นนานสมัย ยิ่งกษัตริย์ไคไพบุลย์ผล”

การบันทึกเหตุการณ์งานเฉลิมการครองราชสมบัติยังปรากฏผ่านเหตุการณ์การครองราชครบ 50 ปี หรือที่เรียกว่า “กาญจนภิเษก” ซึ่งปรากฏ 3 ส่วนวน ได้แก่ ภาพย์แห่งเรือฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี (5 เมษายน 2539), ภาพย์แห่งเรือ ฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี (7 พฤศจิกายน 2539), และภาพย์แห่งเรือเฉลิมพระเกียรติปกกาญจนภิเษก ดังปรากฏในภาพย์แห่งเรือฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี ส่วนวนคุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ ความว่า

“กาญจนภิเษก” สวัสดิ์ สิริรัชโชติชัชวาล	
ทศพิธธรรมประณิธาน	ดาลสยามรัฐพิพัฒนา
“พระภูมิพลมหาราช”	ทรงประสามสุขนรา
เย็นร่มไต้บุญญา	ปวงประชาพร้อมภักดี

(Satjapan, 2013, p. 216)

วโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี หรือ “กาญจนภิเษก” เป็นวาระสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะถือเป็นครั้งแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงครองราชย์นานถึง 50 ปี ตัวบทที่กล่าวไว้ว่า ““กาญจนภิเษก” สวัสดิ์ สิริรัชโชติชัชวาล” จึงเหมือนเป็นบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญถึงการทรงครองราชย์อย่างยาวนานถึง 50 ปี ซึ่งยาวนานยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์องค์ใดในแผ่นดินรัตนโกสินทร์

นอกจากนี้การบันทึกเหตุการณ์งานเฉลิมการครองราชสมบัติยังปรากฏผ่านเหตุการณ์การครองราชครบ 60 ปี ซึ่งปรากฏ 1 ส่วนวน คือ ภาพย์แห่งเรือฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ซึ่งกล่าวถึงการครองราช์ครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในรัชสมัยของพระองค์ ดังปรากฏดังนี้

ยอกรขึ้นเหนือเศศ	กราบทพระองค์ภูมิพล
หกลีบวัสสาตล	เป็นมงคลครองแผ่นดิน
เดชะพระบารมี	จำเริญศรีจำเริญสิน
เย็นจิตอยู่อาจิม	ทุกธานีทร์เทิดพระนาม

(Satjapan, 2013, p. 242)

ภาพยนต์เรื่องฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เป็นประจักษ์พยานสำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงการครองราชย์ของพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักของคนไทย การที่พระองค์ครองราชย์อย่างยาวนาน 60 ปีนี้ เป็นมงคลของแผ่นดินและเป็นความสุขของอาณาประชาราษฎร์ที่อยู่ใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาพยนต์เรื่องนี้ จึงเป็นเสมือนบันทึกเหตุการณ์ที่สำคัญในยุคสมัยของพระองค์

กล่าวได้ว่าผู้แต่งจงใจกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวาระสำคัญเอาไว้ในภาพยนต์ เพื่อกล่าวเฉลิมฉลองตามจุดมุ่งหมายที่แต่ง และยังเป็นเสมือนบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในรัชสมัยของรัชกาลที่ 9 ให้เป็นที่จำหลักไว้ในภาพยนต์ ที่แม้จะผ่านกาลเวลาแต่ภาพยนต์เหล่านี้ก็เป็นเสมือนประจักษ์พยานอีกอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นเหตุการณ์สำคัญแห่งรัชสมัย

2.2 เหตุการณ์ของบ้านเมือง

เมื่อศึกษาภาพยนต์เรื่องที่ตั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พบว่ามีเนื้อหาที่เป็นบันทึกเหตุการณ์สำคัญของประเทศไทย 3 เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์ฉลองครบ 2,500 ปีศาสนาพุทธ สมโภช 200 ปีกรุงรัตนโกสินทร์และการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (APEC)

เหตุการณ์ฉลองครบ 2,500 ปีของพุทธศาสนา ถูกบันทึกไว้ในภาพยนต์ 2 ส่วน ได้แก่ ภาพยนต์เรื่องฉลอง 25 พุทธศตวรรษ (นายฉันท ขำวิไล) และภาพยนต์เรื่องฉลอง 25 พุทธศตวรรษ (นายหริต เรืองฤทธิ์) ดังในส่วนงานของฉันท ขำวิไล ที่กล่าวถึงเหตุการณ์งานฉลอง 25 ปีพุทธศตวรรษ ความว่า

สองพันห้าร้อยแล้ว	ที่เคลื่อนแคล้วนั้บขบปี
องค์พระชินสีห์	เข้าสู่ที่พระนิพพาน
.....	
ภาพยนตร์คนเป็นหมู่	บ้างเตี้ยคู่คู้ล่อกันมา
ต่างชาติ ต่างภาษา	ก็ศรัทธามาจนเจือ

(The Fines Art Department, 2010, p. 135)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ของงานฉลอง 25 ปีพุทธศตวรรษ มีการกล่าวถึงการที่ศาสนาพุทธครบรอบ 2,500 ปี เนื้อหาภาพยนต์เรื่องนี้เป็นเสมือนบันทึกเหตุการณ์ของงานฉลอง เนื่องจากการกล่าวถึงการแสดงที่จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองขึ้น เพราะโอกาสฉลอง 25 ปี พุทธศตวรรษครั้งนี้มีงานฉลองถึง 7 วัน 7 คืน โดยมีการสมโภชพระพุทธรูปศาสนา ณ พุทธสถานทั่วราชอาณาจักร (Pinthong, 1996, p. 29)

นอกจากบันทึกเรื่องเหตุการณ์ฉลองครบ 2,500 ปีศาสนาพุทธ ภาพยนต์เรื่องนี้ยังบันทึกการสมโภช 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งตรงกับปี พ.ศ. 2525 ซึ่งในครั้งนี้นี้มีการจัดพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และมีการแสดงโขนและมหรสพต่างๆอีกด้วย ดังปรากฏผ่านภาพยนต์เรื่อง 2 ส่วน คือภาพยนต์เรื่องสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี และภาพยนต์เรื่องงานสองร้อยปีแห่งสายสัมพันธ์ ดังตัวอย่างจากภาพยนต์เรื่องสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ความว่า

กรุงรัตนโกสินทร์	ยินยดั่งทั้งธรณี
ทั่วกรุงรุ่งเรืองทวี	มีครบภาพอาบอิมงาม
ชนไทยใจเร่ร่อน	โลกชมชื่นต้นตาดตาม
สองร้อยคล้อยปียาม	งามบรรจบสบสมัย
.....	
เร่ใจไทยทั่วรัฐ	วัดเวียงวังทั้งสถาน
สมโภชโชติฉวีล	ไพศาลสุขปลูกเปรมขวัญ

(Satjapan, 2013, pp. 184-185)

ภาพยนต์เรือช้างต้นแสดงให้เห็นถึงงานเฉลิมฉลองสมโภช 200 ปีกรุงรัตนโกสินทร์ เนื้อหาเป็นเหมือนการบันทึกการจัดงานฉลองที่มีมหรสพต่างๆ เพื่อความบันเทิง ทั้งยังมีการประดับประดาแสงไฟตามสถานที่สำคัญ รวมทั้งความชื่นมื่นรื่นเริงของประชาชนที่มีต่องานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ในครั้งนี้

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่บันทึกไว้ในภาพยนต์เรือ คือการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ซึ่งบันทึกผ่านภาพยนต์เรือ 1 ส่วนวนคือภาพยนต์เรือเอเปค โดยครั้งนี้ นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัยรับหน้าที่เป็นผู้แต่ง ครั้งนี้ไม่ได้เป็นการเห็นพระราชพิธีแต่เป็นการเห็นเพื่อแสดงให้ต่างชาติเห็นถึงวัฒนธรรมของไทย ดังที่ปรากฏในเนื้อหาของภาพยนต์เรือส่วนวนนี้ว่า

แขกบ้านแขกเมืองมา ไทยทั่วหน้าพาสดใส
ท่านมาจากฟ้าไกล อยู่เมืองไทยไร้กังวล

(Satjapan, 2013, pp. 241)

ประโยค “แขกบ้านแขกเมืองมา ไทยทั่วหน้าพาสดใส” เป็นการแสดงให้เห็นว่าคนไทยยินดีต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย - แปซิฟิก (APEC) ในครั้งนี้ และการที่ได้แสดงขบวนพยุหยาตราทางชลมารคสู่สายตาชาวโลกนั้นก็ถือว่าสมความตั้งใจพระราชหฤทัยของรัชกาลที่ 9 ที่กล่าวว่า “การฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพชนของเราได้กระทำมาแล้วให้ดำรงอยู่... ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติไทยที่มีมาแต่โบราณกาล ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของชาวต่างประเทศ” (Royal Thai Navy, 1996, pp. 88) ดังนั้นภาพยนต์เรือซึ่งเป็นวรรณกรรมพระราชพิธีในรัชกาลที่ 9 จึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง (Warasittichai, 2006, p.69) ภาพยนต์เรือเอเปคส่วนวนนี้จึงทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์สำคัญและยังทำหน้าที่เผยแพร่วัฒนธรรมไทยอีกประการหนึ่ง

สังเกตได้ว่าภาพยนต์เรือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ล้วนเกิดจากวาระและโอกาสสำคัญของประเทศ ดังนั้นผู้แต่งจึงตั้งใจที่จะใส่เรื่องราวของเหตุการณ์อันสอดคล้องกับวาระและโอกาสที่แต่นั้นเข้าไปในตัวบท ทั้งที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ของพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์ของบ้านเมือง ภาพยนต์เรือในยุคนี้จึงมีคุณค่าในฐานะบันทึกทางประวัติศาสตร์อีกด้วย

บทสรุป

การศึกษาภาพยนต์เรือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พบว่าภาพยนต์เรือแห่งยุคสมัยนี้มีลักษณะเด่นและคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ กล่าวคือ ภาพยนต์เรือในรัชสมัยของพระองค์มีลักษณะเด่นในเรื่องของการเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติอย่างเด่นชัด เนื่องจากมีการกล่าวสรรเสริญและแสดงถึงความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อปวงชนชาวไทย ทั้งยังมีจุดมุ่งหมายในการแต่งเพื่อเฉลิมฉลองให้กับพระมหากษัตริย์ในวาระต่างๆ นอกจากนี้ยังมีลักษณะเป็นวรรณกรรมพุทธบูชา เนื่องจากแต่งขึ้นในโอกาสสำคัญของศาสนาทั้งยังมีการกล่าวบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ แก้วสามประการอันประเสริฐของพุทธศาสนิกชน ตลอดจนพระพุทธรูปที่สำคัญของบ้านเมือง

ด้านคุณค่าพบว่าภาพยนต์เรือเหล่านี้มีคุณค่าในด้านการเป็นบันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในยุคสมัย ทั้งเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ คือ งานฉลองครองสิริราชสมบัติ งานเฉลิมพระชนมายุครบรอบและเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง ได้แก่ งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ งานสมโภช 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์ และการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งล้วนแต่เป็นเหตุการณ์สำคัญของประเทศที่เกิดขึ้น ผู้แต่งจึงตั้งใจใส่เหตุการณ์เหล่านี้ไว้ในตัวบทของภาพยนต์เรือ อันส่งผลให้ภาพยนต์เรือเหล่านี้มีลักษณะเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์

ภาพยนต์เรือแห่งรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านเนื้อหาและวาระในการประพันธ์ของภาพยนต์เรือที่เปลี่ยนไปจากอดีต

ดังที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อผ่านกาลเวลาเนื้อหาของกาพย์เห่เรืออันเป็นวรรณกรรมพระราชพิธีได้เคลื่อนไหลไปเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติ เนื่องจากผู้แต่งได้สอดแทรกแนวคิดที่ต้องการจะสื่อไว้ในกาพย์เห่เรือ โดยเฉพาะการยอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และการแต่งกาพย์เห่เรือเพื่อเป็นพุทธานุชา นอกจากนี้กาพย์เห่เรือในรัชสมัยของพระองค์ยังเป็นเหมือนบันทึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับโอกาสวาระสำคัญของประเทศ กล่าวได้ว่ากาพย์เห่เรือแห่งรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เปี่ยมไปด้วยคุณค่าและลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์แห่งยุคสมัย ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของวรรณกรรมประเภทกาพย์เห่เรือของไทยอีกด้วย

References

- The Fines Art Department. (2010). *Kap He Ruea (Royal Ship Lyrics)*. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel (OTEP). Ladphao. (in Thai)
- Royal Thai Navy. (1996). *Grand Royal Barge Procession (The Fiftieth Anniversary)*. Bangkok: Aroonkarnpim. (in Thai)
- Vespada, D. (2006). *The Scent of the Literature World*. Bangkok: Pajera (in Thai)
- Jarawat, W. (2009). *The Traditional Writing and Chanting Styles of the Kaap Heh Reua*. (Master Thesis), Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Suthanaphinyo, S., Wongpinunwatana, W., & Sorthip, M. (2019). *King of Kings: Presentation of the Heroic Image in Royal Ship Lyrics*. Proceedings of 15th International Conference on Humanities and Social Sciences 2019 (IC-HUSO 2019), Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand. November 11-12. 166-184. (in Thai)
- Sangtaksin, Y. (1994). *Wannakhadi Yo Phrakiat*. Bangkok: Business Organization of the Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Educational Personnel. (in Thai)
- Satjapan, R. (2013). *Royal Ship Lyrics: From Ayutthaya Period to the Reign of King Bhumibol Adulyadej*. Bangkok: Sengdaw Publishing. (in Thai)
- Maha Thammaracha I, King Lithai of Sukhothai. (2012). *Tribhumikatha or Tribhum Phra Ruang*. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel (OTEP). Ladphao. (in Thai)
- Ambhanwong, S. (1989). *Grace of the Chakri Dynasty*. Bangkok: Akson Phitthaya. (in Thai)
- Pinthong, N. (1996). *Diary 50 Years: Golden Jubilee (1946-1995)*. Bangkok: Satrisarn. (in Thai)
- Warasittichai, K. (2006). Perspective of Royal Literature as Honorary Literature. *Vannavidas Journal*. 6, 31-72

ผู้เขียน

อาจารย์กรีกมล หนูเกื้อ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

เลขที่ 104 หมู่ที่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

E-mail: kreekamon.nk@gmail.com

